

En fødselshjelper for den nye miljøbevegelsen har gått fra borde

Denne teksten ble først publisert på <http://einarflydal.com> den 23.11.2023

Per Christian med sin siste bok

I dag begraves Per Christian Øiestad. Han ble 87 år gammel. Med fortid som skolebok-redaktør i Gyldendal fortsatte han som pensjonist med sitt eget lille forlag, Z-forlag for å utgi bøker han syntes var viktige.

Per Christian kom til å spille en sentral rolle som fødselshjelper for den nye miljøbevegelsen – den som ikke bare er opptatt av materielle ressurser, overforbruk og klima, men også den usynlige miljøforurensningen fra elektromagnetisk stråling.

Selv er jeg slett ikke blant dem som sto Per Christian nærmest eller kjente ham lengst, men i noen år kom vi tett på hverandre, så det er dette samarbeidet og vennskapet jeg kan fortelle om i det følgende, altså bare en liten – men viktig – flik ved Per Christians liv og innsats, og hvordan det ble slutt på vårt samarbeid, men ikke vårt vennskap:

Vi møtte hverandre første gang midt på 1980-tallet da vi begge var engasjert i innføring av «data i skolen», som det het den gangen. Da satt han og hans venn og kollega Ola Haugen, skolebokredaktør i Cappelen, på den ene siden av bordet, mens jeg satt sammen med noen kolleger fra det lille selskapet Logos

AS, som ville samarbeide med dem om læremateriell til skoledatamaskinen Scandis. «Data» skulle inn i skolen, og de pedagogiske mulighetene var vi alle opptatt av. Den kontakten kom det litt, men ikke mye ut av.

Så ble det pause helt til slutten av 2017, da jeg fikk en sirlig skrevet invitasjon fra Per Christian, som ikke husket meg fra tidligere, om jeg kunne tenke meg å skrive et kapittel om WiFi, stråling og helse i skolehverdagen til boka *Kritiske blikk på skolen*. (Det kunne jeg så gjerne. Du finner kapittelet [HER](#).)

Per Christian var en jordnær skolens og opplysningens mann. Og han var opptatt både av læringsmiljø og miljø ellers, og av barns og barnebarns framtidsutsikter. Det var dette som førte til at Per Christian kom til å bidra helt avgjørende til at vi i Norge har så mye tilgjengelig litteratur på norsk – og nok har fått mer kunnskap ut i befolkningen – om helse- og miljøkonsekvensene fra menneskeskapt elektromagnetisk stråling, enn mange andre små språksamfunn.

Vi fant fort tonen da vi møttes om mitt bidrag til *Kritiske blikk på skolen*. Det var Ole Briseid, en pensjonert toppbyråkrat og bauta i norsk skole som ville ha med et kapittel fra meg. Han hadde nylig gjennomgått forskningen om stråling og helse for et utvalg for Utdanningsforbundet. Da hadde han kommet over min blogg, og var blitt overbevist om viktigheten av temaet. Det ble også Per Christian. Dermed var veien kort til flere utgivelser.

Det neste bokprosjektet vårt ble Arthur Firstenbergs *Den usynlige regnbuen – Historien om elektrisiteten og livet*, en imponerende vandring gjennom forskningshistorien som var kommet ut året før (2017) i USA og som jeg hadde fått tilsendt. Vi fikk avtale med forfatteren og gikk i gang.

Per Christian sto for alt det forlegger-messige, jeg brukte en lang sommer på oversettelse og ferdig sats. Lanseringen ble til et stort seminar i Wergelands-salen på Litteraturhuset i Oslo som fortsatt kan ses på [HER på YouTube](#).

Per Christian ble grepet av boka, men så bare for seg et meget lite opplag og kort levetid. Han tok grundig feil. Det ble tre opplag i innbundet utgave, og et [fjerde opplag](#), som er heftet og billigere, er nettopp klart. Vi snakker over 2000 eksemplarer av en i utgangspunktet ganske smal, men svært velskrevet, vakker, spennende og populærfaglig bok om et tema som var ukjent for de fleste. Boka foreligger nå på hele ni språk, men første oversettelse var den norske, som kom i 2018.

Året etter, i 2019, fulgte vi så opp både den store 5G-boka (Flydal og Nordhagen (red.): *5G og vår trådløse virkelighet*), som etter to opplag ble utsolgt men kan lastes ned gratis ([HER](#)), og cellebiologen Susan Pocketts bok *Stråletåka – Helse- og miljøforurensningen fra mikrobølgene*, som fortsatt fins i sitt opplag nr. 2 ([HER](#)).

Underveis ble det til mange hyggelige samtaler som grep langt inn og bakover i våre liv. Vi kunne dvele lenge ved naturens mange sinnrike sider, og bli revet

med i gamle historier. Det ble etter hvert, følte vi nok begge, et nært og personlig forhold, i tillegg til en felles sak.

Innimellom, da saken om helseplager fra de nye, trådløse strømmålerne tok av, stilte Per Christian forlaget sitt til disposisjon så jeg fikk utgitt *Smartmålerne, jussen og helsa* (2019), en juridisk betenkning om fritak fra smarte strømmålere skrevet av Advokatfirmaet Erling Grimstad AS, med et vedlegg som utgjør en hel lærebok. Med foreningen [FELOs](#) hjelp ble den sendt gratis til daglige ledere i alle strømnetselskaper i Norge, samt til relevante myndigheter. I tillegg til at også denne boka ble utsolgt, er den lastet ned over 6000 ganger ([HER](#)), og fins nå i engelsk oversettelse som lastes ned kloden rundt.

Også oppfølgeren, *Smartmålerne, skitten strøm, pulser og helsa*, som kom i 2021, er solgt i et betydelig antall, samtidig som den er blitt lastet ned gratis i tusentall ([HER](#)). Tidligere i år ble også denne boka oversatt til engelsk, og lastes nå ned rundt omkring på kloden.

At det fantes kjøpere og lesere til alle disse bøkene med et så snevert og ukjent tema, var oppsiktsvekkende. Riktignok er de skrevet for et stort publikum, men de er like fullt strengt faglige og med talløse referanser til forskningsstudier. Bøkene førte sterke bevis for at vi har et strålevern som ikke verner mot annet enn den groveste form for skade fra mikrobølger: oppvarmingsskader, og etterspørselen avdekket et stort behov for og ønske om opplysning. Det stimulerte flere til å gå i gang med oversettelser av forskningsstudier og forskeres appeller, slik at terskelen for å sette seg inn i stoffet blir lavere.

Noen stor økonomisk suksess ble boksalget derimot ikke: Vi brukte inntektene i all hovedsak til å finansiere nye utgivelser, til å kunne gi bort gratisseksemplarer der vi mente de trengtes, og til å arrangere seminarer.

Men så tok samarbeidet slutt fra årsskiftet 2020/21. Det skjedde som følger:

Per Christian hadde et bokprosjekt som han lenge hadde strevd med å få til, et siste prosjekt før han la inn årene som forlegger. Han ville utgi en bok om klimakrisen og hva vi kan gjøre for å unngå den. Boka skulle være lettlest og den skulle formes og redigeres av ungdom, men innholdet skulle være faglig solid.

Dermed tok Per Christian kontakt med noen fagfolk i universitetsmiljøet i Oslo og spurte om de kunne tenke seg å bidra med et kapittel hver. Han fortalte meg at fikk omtrent følgende svar: "Nei, deg vil vi ikke samarbeide med, du som utgir slik konspirasjonslitteratur!" Det var "strålelitteraturen" de refererte til, men de kunne umulig ha lest noe av den.

For Per Christian kom dermed det ene engasjementet i veien for hans siste og viktige prosjekt, og jeg var jo etter hvert blitt nærmest selvgående med utgivelsesarbeidet, så jeg kunne gå videre på egen kjøll. Vi snakket om det, og

valget ble enkelt: Jeg overtok restopplaget på svært generøse betingelser, og han kunne konsentrere seg om å få ut sin siste bok uten at noe "konspistempel" skulle klebe ved ham og forlaget. At man kunne støte på slike fordommer i akademisk – der kunnskap og opplysning skulle stå i høysetet – var han like oppgitt over som jeg.

Ulempen med dette skiftet var at bøkene forsvant ut fra bokhandlerne og bare kunne selges gjennom [min blogg](#). I bokhandlernes salgssystem er de oppført som "ikke tilgjengelige fra forlaget". Den neste boka, Nicolas H. Steneck og Tom Butler, *Debatten om mikrobølgene – Fra jakten på svar til bransjeforsvar*, kom dermed ut på [Paradigmeskifte forlag](#) i 2022, og med 4. opplag av *Den usynlige regnbuen - Historien om elektrisiteten og livet*, er også denne boka tilbake hos bokhandlerne.

Vennskapet vårt tok ikke slutt selv om utgivelsene gjorde det. Vi fortsatte med en og annen lønnsamtale hjemme hos den ene eller den andre av oss. De var alltid interessante, hyggelige, personlige, varme og lærerike for oss begge. Vi hadde våre ulike erfaringer og fortider å øse av.

Fredag den 10. november skulle Per Christian og jeg spise lunsj sammen igjen, og det så jeg fram til. Men denne lønnsjen avlyste han per SMS fra Diakonhjemmet dagen før. Sykebesøk ville han heller ikke ha. «Jeg tror vi må vente litt.» skrev han.

Og så ble mitt ønske om god bedring siste ord. Et tomrom ble igjen, men også en kunnskapsbase som ikke lar seg hviske ut.

Einar Flydal, den 23. november 2023